

*Ljudje z vsega sveta sanjajo o srečnem vrtu...
o zemeljskem raju... o sistemu cevi, ki iz globin
črpajo nepresahljive vire poezije v zavest ljudi
in prinašajo okrepčilo k ustnicam, ki ga
drugače ne bi mogle najti.*

C: S: Lewis, Alegorija ljubezni, 1936

PRIPRAVA VRTA NA ZIMO

Jožica Fabjan

Inštitut za trajnostni razvoj

Seminar programa Šolski ekovrtovi, november 2012

(gradivo za udeležence; uredila Anamarija Slabe)

Nekaj za uvod

November je čas, ko se postopoma umirja vse življenje v naravi.

Je čas, ko potrebuje vsaka rastlina, žival in človek postopno umirjanje od vseh mogočih ekstremnih dogodkov leta. Vse stopa vase, v nedrja zemlje, v naša srca, v središče naših življenj. Koraki so postopni, najsi bo na zunaj ali navznoter.

Mati Zemlja potrebuje umiritev v prvotnem in prenesenem pomenu, potrebuje počitek in uglasitev s sabo!

Sleherni košček zemlje potrebuje to harmonijo življenja!

Tudi zaplata našega večjega ali manjšega vrta!

PRIPRAVA VRTA NA ZIMO

1. SPRAVLJANJE IN SHRANJEVANJE PRIDELKOV
2. SADITEV, OBREZOVANJE, PRESAJANJE SADNIH DREVES, RAZNIH GRMIČKOV, UPORABNIH IN OKRASNIH RASTLIN
3. PRIPRAVA VRTNIH OBDELOVALNIH POVRŠIN ZA MRZLI DEL LETA
4. UREDITEV VRTNIH POSLOPIJ, DELOVNIH STROJEV IN ORODIJ ZA ZIMSKE RAZMERE
5. IZOBRAŽEVANJE
6. NAČRTOVANJE VRTA

Spravljanje in shranjevanje pridelkov

Za shranjevanje in spravilo vrtnih pridelkov uporabljamo več načinov:

1. **Kar je mogoče (brez škode glede na podnebje) pustimo na vrtnih gredah** – ohrovt, brstični ohrovt, por, zelena, korenje, zimski radič, rdeči radič, motovilec, razne dišavnice in zelišča, razen rožmarina, lovora in roženkravta – zadnje tri spravimo v svetel nezakurjen prostor, kjer ne zmrzuje.
2. Pridelke spravimo pred mrazom v primerno **klet** (sadje, krompir..) ali v **pripravljeni rastlinjak, zimski vrt, toplo gredo; lahko jih zunaj zakopljemo v zemljo in zasujemo (zasipnice), zakopljemo v vlažno mivko ali pesek, klimatski zaboj**, kjer je temperatura med +1 do +4 stopinje Celzija ter zračna vlaga od 75 do 90 odstotkov.

V **zemljo, mivko ali v pesek** se zakopljejo korenaste vrste pridelkov kot so korenje, rdeča pesa, repa, koleraba, črna redkev.
3. Pridelke globoko **zamrznemo v zamrzovalni skrinji ali omari** (grah, fižol, brokoli, nekatera zelišča, cvetača, ribez, maline...).
4. Pridelke **posušimo** (česen, čebula, stročnice, peške bučk, sadje, dišavnice in druga zelišča).
5. Pridelke **kisamo** (zelje, repa...). **Kisanje** je nadgradnja oz. dvig kvalitete pridelka.

6. Pridelke **vkuhamo in steriliziramo**.

7. Posebni pridelki so **semena**, ki smo jih pridelali med letom. Zimski čas je primeren, da zbrana posušena semena prečistimo, selekcioniramo ter shranimo v čiste, temne in zaprte posode. Prostor shranjevanja semen naj bo suh in hladen. Vsa semena označimo z imenom vrste in sorte semena, krajem in letom pridelave ter imenom in priimkom pridelovalca.

Saditev, obrezovanje, presaditev sadnih dreves, raznih grmičkov, uporabnih in okrasnih rastlin

November-listopad je najbolj primeren mesec za saditev in obrezovanje sadnih dreves in grmičkov.

Sadimo tudi vrtnice, žive meje, delimo in presajamo trajnice (cvetja in zelišča). S potaknjenci (okoli 20cm dolgimi vejicami) si lahko razmnožimo ribez, bezeg, lesko, cvetoče grmiče. Vtaknemo jih v mešanico peska in rahle zemlje v vrtno zavetrno lego.

Za pomladansko cvetje sadimo čebulice narcis in tulipanov.

Še je čas za saditev zimskega česna in čebule.

Presajamo razna zelišča za sprotno uporabo: peteršilj, drobnjak, majaron, timijan, šetraj, poprovo meto, žajbelj, pelin...

Priprava vrtnih obdelovalnih površin za mrzli del leta

S **kompostom** oskrbimo grmičke ribeza, malin,... sadnih dreves.

Debla sadnih dreves zaščitimo pred mrazom in gozdnimi živalmi z zaščitnim drevesnim apnenim premazom. Debla tudi ovijemo s koruznico ali slamo.

S **kompostom** in **zemljo** zavarujemo tudi vrtnice vsaj 5 cm nad mestom, kjer so bile oplemenitene. Pred zimskim soncem jih zavarujemo s smrekovimi vejami.

Kompost dobro pokrijemo pred mrazom s slamo ali posušeno travo, da se nadaljuje razgradnja tudi skozi mrzli del leta.

Zbiramo organske odpadke, lesni pepel in saje.

Zdaj je tudi čas, da še pred sneženo zastirko (snegom) po potrebi oblikujemo vrtno grede. Jesen je najboljši čas za izdelavo visoke grede.

Vse morebitne gole dele zemlje po potrebi prerahljamo z vilami in zastremo s travo, slamo, ali listjem.

Po potrebi urejamo vrtno poti, senčnico, vodna zajetja, teraso..., da bo vrt prihodnje leto prijetnejši in se bomo radi zadrževali na prostem med zdravim zelenjem.

Lahko vzamemo vzorec zemlje za analizo tal.

Kisla tla lahko apnimo.

Sicer pa je pomembno, da izvajamo skozi celo leto različne načine izboljševanja rodovitnih tal.

Tule je nekaj najpomembnejših:

- zeleno gnojenje
- kompostiranje
- zastiranje
- sajenje metuljnic
- sajenje dreves
- apnenje

Poskrbimo za hrano in bivališča pticam.

Sistemi, ki sami skrbijo za kakovost tal

- Vse ostanke od pridelkov vrnite tlom.
- Prekopavanje kar najbolj zmanjšajte.
- Ne hodite po obdelovalni zemlji.
- Skrbite, da bodo tla vse leto pokrivale rastline.
- Vsako nepokrito zaplato zemlje zastrite.
- Prednost dajajte trajnicam, zlasti drevesom.
- Sadite oz. sejte združbe različnih vrst.
- Sejte metuljnice.
- Pomagajte si z zelenim gnojenjem.
- Proti plevelu se ne bojujte s prekopavanjem, ampak dajte prednost pokravnim rastlinam, ki plevel zadušijo.

Skrb za pridelana semena

Čez leto pridelana semena prečistimo, selekcioniramo ter spravimo v čiste, temne in zaprte posode.

Shranjujemo jih v suhih in hladnih prostorih.

Vsa semena označimo z vrsto in sorto semena, krajem ter letom pridelave in imenom ter priimkom pridelovalca.

Ureditev vrtnih poslopij, strojev in orodij za zimske razmere

Dobro je, da pospravimo prostore, namenjene za hrambo vrtnih strojev in orodij. Stroje in orodja očistimo, po potrebi popravimo, zaščitimo pred mrazom in kvarjenjem. Vsakemu predmetu določimo in ohranimo stalni prostor.

Pred mrazom odstranimo vodne črpalke in izpraznimo vode iz vseh zimsko občutljivih zbiralnikov vode, npr.:odprti sodi.

Popravimo ograje, opore za rastline...

Izobraževanje

Uporabnega znanja ni nikoli preveč. Mrzli del leta je kot nalašč, da prebiramo ustrezno literaturo o vrtu, obiskujemo predavanja, tečaje, delavnice, izmenjujemo mnenja.

Načrtovanje

Naredimo setveni in saditveni načrt vrta za prihodnje leto.

V kolikor smo začetniki in nimamo izdelanega načrta vrta ali želimo načrt dopolniti, to naredimo. Ne glede kakšen vrt želimo imeti, je dobro, da upoštevamo pri načrtovanju določena načela, ki vsebujejo sestavine za celostno podobo bivanja tudi na vrtu (nastajanje gozdnega vrta, vnos različnih vodnih elementov, pridobivanje električne energije s pomočjo sonca, domače živali na vrtu, razvedrilni kotički za otroke in odrasle, načrt za čutni vrt...)

Priloge:

Saditev sadnih dreves

Viri:

Bill Mollison: Uvod v permakulturo

Graham Bell: Permakulturni vrt

Marija Omahen: Moj biovrt

Miša Pušenjak: Moj ekovrt

Anka Bernard: Okrasni vrt

Johanna Paungger, Thomas Poppe: Vse o pravem času

Maria Thun: Praktično vrtnarjenje

Robert Hart: Forest Garden

Maria Thun in Matthias K. Thun: Setveni priročnik